

Таким чином йдеться про управління системою, що саморозвивається, та знаходиться в процесі постійного нарощування свого динамічного потенціалу. У такому подвійному контурі управління процес зміни системи є ефектом чи результатом її самоорганізації. У практиці управління системами виділяють два підходи:

- класичний (здійснення саморозвитку системи через безперервні процеси самоорганізації – стратегічні орієнтири – динаміка та ефективність змін, тактичні – ефективність та синергетика процесів самоорганізації);

- поведінковий (доповнення класичного підходу акцентами на об'єкті та суб'єкті управління). У якості об'єкту управління виступає саморозвиток організації (процес), у якості суб'єкту – самоорганізація (структура).

Таким чином, розширення можливостей людини в процесі еволюції дозволяє йому виділяти та досліджувати складніші системні об'єкти. У цьому парадигма управління змінюється.

Список використаних джерел

1. Гришко В.В. Сучасні концепції менеджменту та їх застосування в умовах діджиталізації економіки України. *Економіка і регіон*. 2021. № 9. С. 61-67.

2. Пічугіна М. А. Федун В. В. Зміна парадигми менеджменту в контексті глобалізації. *Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. Київ, 22 квітня 2021 р. С. 188-189.

МАЛИХІНА Я.А., д.пед.н, професор

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

Розвиток та застосування цифрових технологій та продуктів сьогодні є викликом для держави, права, бізнесу та суспільства в цілому, оскільки вимагає певних змін у внутрішніх процесах компаній та перенастроювання поточного законодавства. Ядром сучасної глобальної економіки стає інститут інтелектуальної власності (ІВ): темпи зростання світового ринку ІВ перевищують темпи зростання матеріальних ринків у середньому на 10% на рік. Станом на 2023 рік країною-лідером за найкращим середовищем інтелектуальної власності є США із загальною оцінкою 95,48 бали. Позаду слідують Велика Британія та Франція.

Світова практика свідчить, що цифровізація суспільного життя та діяльності перетворює кожного власника смартфона та користувача Інтернету на потенційного порушника інтелектуальної власності через легкість завантаження ресурсів в Інтернет; призводить до підвищення напруги між певними колективними та індивідуалістичними інтересами як на національному, так і на міжнародному рівнях; сприяє поширенню інвестування бізнесу по всьому світу, далеко за межами географічних кордонів будь-яких окремих компаній.

Основними викликами, які впливають на український інститут ІВ є:

1) низька культура створення, обороту та споживання нематеріальних благ (за наявності потенціалу розвитку ІС на підприємствах відсутня дієва система управління правами на результати інтелектуальної діяльності, що призводить до виникнення правових ризиків);

2) низька частка нематеріальних активів підприємств, що обмежує застосування компаніями технологічних рішень, які мають правовий захист, та позбавляє їх стійких конкурентних переваг;

3) цифровізація економіки (проблеми, безпосередньо пов'язані з поширенням інформаційних технологій та з недосконалістю інституційного середовища (комп'ютерне піратство, проблеми специфікації прав на результати інтелектуальної та наукової діяльності).

Таким чином, результати інтелектуальної діяльності, швидкість та вартість їхнього використання сьогодні стають ключовими факторами, що визначають зростання національної економіки та впливу країни у світі. В умовах цифрової трансформації основні правові положення та базиси забезпечення правової та патентної захищеності потребують удосконалення відповідно до появи нових умов та форм взаємодії, підходів до аналітики, прогнозування та прийняття управлінських рішень.

В епоху цифровізації окрім юридичного та економічного підходів до управління ІВ, необхідні допоміжні інструменти, засновані на теорії особистості та праці, соціальної справедливості (подвійне право *suigeneris*, яке містить в собі нове, часткове правое-moralтаекономічне право *suigeneris*), що дозволить враховувати цінності та інтереси різних учасників процесу на всіх його рівнях.

Список використаних джерел

1. Капіца Ю. Сучасні тенденції розвитку права інтелектуальної власності в європейському союзі в контексті інтеграції України та ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2022. № 5. С. 5-17.

2. Varytimidou Christina. The New A(I)rt Movement and Its Copyright Protection: Immoral or E-Moral? *GRUR International*, Volume 72, Issue 4, April 2023, Pages 357–363, <https://doi.org/10.1093/grurint/ikac153>

3. Yanisky-Ravid, Shlomit. Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective (2020). *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality* 2020, Available at <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3822753>

ОВЧИННИКОВА В.О., д.екон.н., професор
ЛУК'ЯНОВА О.М., к.екон.н., доцент
КОНДРАТЮК М.В., к.екон.н., доцент

*Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

КОНЦЕПЦІЇ ТА ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА КРАУДФАНДИНГУ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасна економіка побудована на поєднанні ресурсів, капіталу та таланту як невід'ємних складових перспективного розвитку економіки та соціуму. Ефективними підходами до формування громадянського суспільства, впровадження соціальних цінностей, інноваційних ідей та фінансування соціальних проєктів сьогодні стають соціальне підприємництво та краудфандинг.

Варто зазначити, що Генеральна Асамблея ООН у своїй резолюції 73/225 «Роль підприємництва в процесі стійкого розвитку» визнала видатну роль соціального підприємництва як рушійної сили сталого розвитку до 2030 року шляхом сприяння збільшенню зайнятості, впровадженню імпаکت-інвестування та здійсненню соціальних інновацій в межах боротьби з соціальною нерівністю та вирішенням соціальних та екологічних проблем.

Соціальне підприємництво – це спосіб використання бізнес-рішень для надання та підтримки позитивного впливу на суспільство. Тобто соціальне підприємництво розглядається як діяльність некомерційної організації, яка використовує бізнес-стратегії та направляє отриманий дохід на реалізацію соціальної місії (США) або як бізнес із соціальною місією, тобто комерційні компанії, метою яких є отримання прибутку, мають соціальну місію і функціонують у формі соціального підприємництва (країни Європи).

В свою чергу краудфандинг є новим засобом вирішення проблеми соціального венчурного фінансування та розроблення сталої стратегії залучення коштів для соціального підприємництва. Це одна з нових ідей FinTech. За допомогою краудфандингу соціальні підприємці можуть оцінити інтерес до свого продукту чи послуги серед соціально відповідальних інвесторів. Однак для того, щоб залучити інвесторів, соціальні підприємці повинні спочатку докласти